Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PEDRO CRUZ VILLALÓN
esitatud 25. juunil 2015[1]

Kohtuasi C-32/14

ERSTE Bank Hungary Zrt.
versus
Attila Sugár

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Fővárosi Törvényszék (Ungari))

Tarbijakaitse — Ebaõiglased tingimused müüjate või teenuste osutajate ja tarbijate vahel sõlmitud lepingutes — Direktiiv 93/13/EMÜ — Artiklid 6 ja 7 — Lepingute ebaõiglaste tingimuste hindamine — Piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine — Lepingut sisaldavate notariaalselt tõestatud dokumentide sundtäitmine — Notari poolt dokumendile täidetavust puudutava kinnituse kandmine — Notari kohustused — Ebaõiglaste tingimuste kontrollimine omal algatusel — Kohtulik kontroll — Võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtted

1. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes[2] seab notaritele juhul, kui nad mängivad keskset rolli müüjate või teenuste osutajate ja tarbijate vahel sõlmitud lepingute sundtäitmises, erilised kohustused seoses ebaõiglaste lepingutingimuste kontrollimisega, mis on sarnased nende kohustustega, mis vastavalt nüüdseks rikkalikule väljakujunenud Euroopa Kohtu praktikale lasuvad liikmesriikide kohtutel?

2. See on sisuliselt põhiline probleem, mis on esimest korda tõstatatud käesolevas asjas Euroopa Kohtule esitatud kahes eelotsuse küsimuses. See kohtuasi erineb seetõttu paljudest kohtuasjadest, millega on viimastel aastatel selle kohtu poole pöördunud eelkõige Ungari[3] või Hispaania[4] kohtud, millel on palutud hinnata riigi õigusaktide kooskõla eelkõige direktiivi 93/13 artiklitest 6 ja 7 tulenevate nõuetega.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — EÜT L 95, lk 2; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288.

3 — Vt eelkõige kohtuotsused Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350); VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659); Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242); Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88); Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340); Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282); Baczó ja Vizsnyiczai (C-567/13, EU:C:2015:88) ning kohtumäärus Sebestyén (C-342/13, EU:C:2014:1857).

4 — Vt eelkõige kohtuotsused Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346); Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675); Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615); Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349); Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279); Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099); Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21) ning kohtumäärus Banco Popular Español ja Banco de Valencia (C-537/12 ja C-116/13, EU:C:2013:759).

I. **Õiguslik raamistik**

A. *Liidu õigus*

3. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on […] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta]" [Euroopa Kohtus täpsustatud tõlge].

4. Direktiivi 93/13 artikli 7 lõige 1 näeb ette:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad."

B. *Liikmesriigi õigus*

5. Põhikohtuasjas tähtsust omavad erinevad liikmesriigi õigusnormid sisalduvad tsiviilseadustikku käsitlevas 1959. aasta IV seaduses [5], Ungari tsiviilkohtumenetluse seadustiku kehtestamist käsitlevas 1952. aasta LIII seaduses [6], kohtulikku täitemenetlust käsitlevas 1994. aasta III seaduses [7] ja 1991. aasta XLI seaduses notarite kohta [8].

1. Tsiviilseadustik

6. Tsiviilseadustiku § 209 sätestab:

„1) Lepingu tüüptingimus või tarbijalepingus eraldi kokku leppimata lepingutingimus on ebaõiglane, kui selles on poolte lepingust tulenevad õigused ja kohustused kindlaks määratud hea usu ja õigluse põhimõtet rikkudes, ühepoolselt ja põhjendamata, tingimuse välja töötanud poole lepingupartneri kahjuks.

2) Lepingutingimuse ebaõiglaseks tunnistamisel tuleb hinnata kõiki lepingu sõlmimisel kehtinud selliseid asjaolusid, mis viisid lepingu sõlmimiseni, ning lepingutingimuses kokku lepitud teenuse olemust, asjaomase tingimuse seost lepingu muude tingimuste või muude lepingutega.

3) Eraldi õigusnormis võib kehtestada need tingimused, mida loetakse tarbijalepingutes ebaõiglaseks või mida tuleb kuni vastupidise tõendamiseni lugeda ebaõiglaseks."

7. Tsiviilseadustiku § 209/A sätestab:

„1) Kahjustatud pool võib vaidlustada ebaõiglase tingimuse, mis on lepingu osa tüüptingimusena.

2) Tarbijalepingu tüüptingimusena lisatud või müüja või teenuste osutaja poolt ühepoolselt ja eelnevalt koostatud ning tarbijaga eraldi kokku leppimata ebaõiglased tingimused on tühised. Tühisusele võib tugineda üksnes tarbija huvides."

5 — Edaspidi „tsiviilseadustik".
6 — Edaspidi „tsiviilkohtumenetluse seadustik".
7 — Edaspidi „kohtuliku täitemenetluse seadus".
8 — Edaspidi „notareid käsitlev seadus".

2. Tsiviilkohtumenetluse seadustik

8. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 366 sätestab:

„Kui sundtäitmist ei saa lõpetada või piirata kohtulikku täitemenetlust käsitleva […] seaduse […] §-de 41 või 56 kohaselt kohtulikus täitemenetluses […], võib võlgnik, kes tahab sundtäitmise vaidlustada, esitada sissenõudja vastu sundtäitmise lõpetamise või piiramise hagi."

9. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 369 sätestab:

„Notariaalselt tõestatud dokumendis, millele on kantud kinnitus täidetavuse kohta, või sellega võrdsustatud täitedokumendis ette nähtud sundtäitmise lõpetamiseks või piiramiseks võib esitada hagi juhul, kui:

a) nõuet, mille täitmist taotletakse, ei ole tegelikult tekkinud;

b) nõudeõigus on täielikult või osaliselt lõppenud;

c) sissenõudja on pikendanud täitmise tähtaega ja see ei ole möödunud, ja

d) võlgnik soovib nõude tasaarvestada."

10. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-s 370 on sätestatud:

„Kohus võib sundtäitmise lõpetamise ja piiramise menetluses asjas sundtäitmise peatada."

3. Kohtuliku täitemenetluse seadus

11. Kohtuliku täitemenetluse seadus näeb ette, et nõude sundtäitmise võib määrata kohus või notar. Seaduse § 224/A sätestab:

„Kui sundtäitmise peab määrama notar, tuleb kohaldada käesolevaid sätteid, kohandades neid järgmiselt:

a) „sundtäitmise määranud kohus" tähistab notarit; „sundtäitmise määranud kohtu otsus" tähistab notari tehtud otsust […]."

12. Kohtuliku täitemenetluse seaduse § 13 sätestab:

„1) Täitedokumendi võib väljastada, kui täitmisele kuuluv otsus

a) sisaldab nõuet (rahasumma);

b) on jõustunud või eelnevalt täidetav, ja

c) täitmise tähtaeg on möödunud. […]"

13. Kohtuliku täitemenetluse seaduse § 23/C sätestab:

„1) Notar kannab enda koostatud notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust puudutava kinnituse, kui dokument sisaldab järgmisi andmeid:

a) ühe- või mitmepoolne kohustus;

b) võlausaldaja ja võlgniku isiku nimi;

c) kohustuse ese, ulatus (summa) ja alus, ning

d) täitmise viis ja tähtaeg.

2) Kui kohustus sõltub tingimuse või tähtaja saabumisest, siis selleks, et see oleks täidetav, peab tingimuse või tähtaja saabumine olema dokumentaalselt tõendatud. […]

5) Sundtäitmist saab nõuda, kui notariaalselt tõestatud dokumendist tulenev nõue kuulub sundtäitmisele kohtu kaudu ja kui nõude täitmise tähtaeg on möödunud. […]”

14. Kohtuliku täitemenetluse seaduse § 31/E lõige 2 sätestab:

„2) Notariaalse menetluse – kui hagita menetluse tsiviilasjas – tagajärjed on samaväärsed kohtumenetluse tagajärgedega. Notari otsusel on kohaliku kohtu lahendiga samaväärne õigusjõud. […]”

15. Kohtuliku täitemenetluse seaduse § 211 lõige 2 ja § 212 lõige 1 sätestavad:

„§ 211

[…]

2) Kui kohus kandis dokumendile täidetavust puudutava kinnituse ebaseaduslikult, tuleb täidetavust puudutav kinnitus kustutada. […]”

§ 212

1) Sundtäitmise otsuse teinud kohus võib igal ajal kummagi poole taotlusel, kohtutäituri ettekande alusel või omal algatusel määrata täitmiskinnituse tagasivõtmise või täidetavust puudutava kinnituse kustutamise. […]”

II. **Põhikohtuasja aluseks olevad asjaolud**

16. Põhikohtuasja hageja Erste Bank Hungary Zrt.[9] ja põhikohtuasja kostja Attila Sugár[10] sõlmisid 18. detsembril 2007 notariaalsed hüpoteegi seadmise lepingu ja laenulepingu, millega hageja andis kostjale laenu korteri ostmiseks summas 30 687 Šveitsi franki.

17. Võlgnik andis 19. detsembril 2007 selle lepingu alusel sõlmitud notariaalselt tõestatud kokkuleppes nõusoleku alluda sundtäitmisele, mis annab Erste Bank’ile õiguse esiteks öelda laenuleping üles juhul, kui võlgnik oma lepingulisi kohustusi ei täida, ja teiseks nõuda sisse lepingust tulenev võlg tema koostatud maksetõendi alusel, lastes notaril kanda erinevatele dokumentidele täidetavust puudutava kinnituse.

18. Kuna võlgnik ei täitnud oma maksekohustust, ütles Erste Bank esiteks lepingu üles ja teiseks palus kanda dokumendile võlgniku vastu täidetavust puudutav kinnitus. Kuna selleks nõutavad õiguslikud tingimused olid täidetud, rahuldas notar 13. detsembril 2011 selle taotluse.

9 — Edaspidi „Erste Bank”.

10 — Edaspidi „võlgnik”.

19. Võlgnik esitas 5. juunil 2013 notarile taotluse laenulepingut sisaldavale notariaalselt tõestatud dokumendile kantud täidetavust puudutava kinnituse kustutamiseks, väites, et see leping sisaldab ebaõiglasi tingimusi ning ei võta arvesse tarbijalaene käsitlevaid õigusnorme.

20. Notar jättis 13. juunil 2013 selle taotluse rahuldamata. Ta märkis, et dokument sisaldab ühepoolset kohustust, võlausaldaja ja võlgniku nime, kohustuse summat ja alust ning täitmise viisi ja tähtaega, selles on täpsustatud tingimus, mille täitumine ning selle tähtaeg on tõendatud ametliku dokumendiga, ning selles on märgitud, et dokumendile kanti 13. detsembril 2011 kinnitus täidetavuse kohta. Notar täpsustas samuti, et notariaalne menetlus on hagita menetlus ja tal ei ole õigust võtta seisukohta poolte vaidluse suhtes, mis puudutab lepingu sätteid või lepingu ülesütlemise õiguspärasust; need küsimused kuuluvad ainult kohtu pädevusse. Ta märkis veel, et ta peab tuvastama ainult selle, kas võlausaldaja on lepingu üles öelnud, kusjuures pooled võivad lisaks vaidlustada lepingu sätteid kohtus ja neil on täiendavalt võimalus esitada sundtäitmise piiramise või lõpetamise hagi.

21. Võlgnik esitas seepeale eelotsusetaotluse esitanud kohtusse hagi, paludes notari otsuse tühistamist ja täidetavust puudutava kinnituse kustutamist. Ta vaidleb vastu sellele, et teda nimetatakse võlgnikuks, ja väidab, et notar tugines sundtäitmisele allumise kokkuleppega seoses ebaõiglastele lepingutingimustele ja valeandmetele. Tema arvates oleks notar selle kokkuleppe tõestamisel pidanud märkama, et laenuleping sisaldab tühiseid tingimusi. Ta vaidlustab samuti selle, et notariaalne tõestamine võimaldab kanda dokumendile täidetavust puudutava kinnituse, kuivõrd see toimub võlausaldaja taotlusel ja ainuüksi tema esitatud raamatupidamisandmete alusel. Täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmise menetlus kujutab endast seega õiguste kuritarvitamist, kuna sundtäitmist nõudev pool esitab ühepoolse toimingu aluseks asjaolu, mida saaks kontrollida ainult võistlevas menetluses.

III. **Eelotsuse küsimused ja menetlus Euroopa Kohtus**

22. Neil asjaoludel otsustas Fővárosi Törvényszék (Budapesti apellatsioonikohus) esitada Euroopa Kohtule järgmised kaks eelotsuse küsimust:

„1. Kas direktiivi 93/13/EMÜ artikli 7 lõikega 1 on kooskõlas liikmesriigi menetlus, milles juhul, kui tarbija rikub kohustust, mille ta on võtnud vorminõuetele vastavas notari koostatud dokumendis, tuvastatakse väljaspool kohtumenetlust summa, mille tarbija võlgneb lepingu sõlminud teisele poolele ning mida see teine pool nn täidetavust puudutava kinnituse alusel tarbijalt sisse nõuab, vältides nii kohtumenetlust, milles hinnataks kas lepingu asjassepuutuvad tingimused on ebaõiglased või mitte?

2. Kas tarbija võib selles menetluses nõuda juba dokumendile kantud täidetavust puudutava kinnituse kustutamist põhjendusega, et ei ole hinnatud, kas nõude aluseks oleva lepingu asjassepuutuvad tingimused on ebaõiglased või mitte, hoolimata sellest, et kohus peab oma menetluses vastavalt kohtuotsusele C-472/2011 [Banif Plus Bank, EU:C:2013:88] tarbijale ebaõiglasest tingimusest teatama?”

23. Ungari valitsus ja Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad. Erste Bank, Ungari ja Saksamaa valitsus ning komisjon esitasid ka suulised seisukohad 5. veebruaril 2015 toimunud avalikul kohtuistungil. Saksamaa valitsus täpsustas, et ta soovis kohtuistungil sõna võtta, kuna Saksa õiguses on olemas samasugune menetlus nagu Ungari õiguses.

IV. **Eelotsuse küsimused**

A. *Euroopa Kohtule esitatud seisukohad*

24. Ungari ja Saksamaa valitsus leiavad mõlemad, et direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus niisugust laadi täidetavust puudutava kinnituse andmise menetlus, nagu käsitletakse põhikohtuasjas. Komisjon seevastu on täiesti vastupidisel arvamusel.

25. Pärast Euroopa Kohtu asjassepuutuva kohtupraktika meeldetuletamist ja põhikohtuasjas käsitletava notariaalse sundtäitmise lihtsustatud menetluse põhitunnuste tutvustamist väidab Ungari valitsus peamiselt, et see ei välista ebaõiglaste lepingutingimuste esinemise kontrolli notarite endi või riiklike kohtute poolt.

26. Kõigepealt nõuab notareid käsitlev seadus nende väitel, et notarid peavad kontrollima notariaalselt tõestatud dokumendi koostamisel, kas selle aluseks oleva õigusliku tehingu erinevad tingimused on õiguspärased ja kas need ei ole ebaõiglased.

27. Lisaks, kuigi täidetavust puudutava kinnituse kustutamise menetlus, mille eesmärk on üksnes täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmise õiguspärasuse kontrollimise võimaldamine, välistab lepingutingimuste kehtivuse mis tahes viisil kontrollimise, võib tarbija siiski esiteks taotleda kohtumenetluse algatamist, paludes tuvastada, et leping on kehtetu, olenemata sellest, kas sundtäitmist taotleti või mitte; ja teiseks tugineda lepingu kehtetusele sundtäitmise piiramise või lõpetamise menetluses (tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 369).

28. Nende menetluste raames võivad ja peavad riigi kohtud kontrollima, kas lepingute tingimused või lepingulised tüüptingimused on ebaõiglased, ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 163 kohaselt ning kooskõlas Kúria (Ungari ülemkohus) väljakujunenud praktikaga[11] tuvastama omal algatusel tema käsutuses olevate tõendite alusel kindlaks tehtava ilmselge tühisuse.

29. Ungari süsteem järgib väidetavalt seega õiget tasakaalu direktiivi 93/13 eesmärkide tõhusa saavutamise tagamise ning notariaalse menetluse eesmärkide ja eripära säilitamise vahel, muutmata eraõiguslike isikute õiguste teostamist võimatuks ega ülemäära raskeks.

30. Saksamaa valitsus täpsustas, et Saksa õiguses on olemas notariaalne täitedokument, ning väitis kohtuistungil, et direktiivi 93/13 artikkel 7 nõuab sobivate õiguskaitsevahendite olemasolu lepingute ebaõiglaste tingimuste kaotamiseks, mis ei eelda tingimata omal algatusel teostatavat kontrolli. Kuna riiklikud sundtäitmise menetlused kuuluvad siseriikliku menetlusautonoomia alla – tingimusel, et täidetakse võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtteid –, peab tema väitel eelotsusetaotluse esitanud kohus uurima, kas asjaomased sireriiklikud õigusnormid, mida tuleb analüüsida nende kontekstis, võttes arvesse kõiki olemasolevaid õiguskaitsevahendeid, võivad muuta tarbijate jaoks võimatuks või ülemäära raskeks neile direktiiviga 93/13 antud õiguste kasutamise.

31. Selle raames tuleb arvesse võtta notari üldist ülesannet, nii nagu see on määratletud riigi seadusega, ning temal lasuvaid kontrollikohustusi, samuti konkreetset viisi, kuidas täidetavust puudutav kinnitus notariaalselt tõestatud dokumendile kantakse ning sundtäitmise kohtuliku kontrolli korda.

11 — Ungari valitsus viitab selles osas 28. juuli 2010. aasta arvamusele nr 2/2010 ning 2012. aasta detsembri arvamusele nr 2/2012.

32. Saksamaa valitsus täpsustab selles osas, et Euroopa Kohus on leidnud, et vaatamata sellele, et direktiiv 93/13 näeb müüja või teenuste osutaja ja tarbija vaheliste kohtuvaidluste puhul ette sellist vaidlust lahendava siseriikliku kohtu positiivse ja lepingupooltest sõltumatu sekkumise kohustuse, ei saa tõhususe põhimõtte järgimine viia selleni, et korvatakse täielikult asjaomase tarbija täielik tegevusetus. [12]

33. Seevastu komisjon, kes pakub välja vastuse mõlemale küsimusele, leiab, et Ungari õigusaktid on vastuolus direktiiviga 93/13, arvestades viisi, kuidas seda on tõlgendanud Euroopa Kohus.

34. Vastuseks esimesele küsimusele, tuginedes peamiselt kohtuotsusele Banco Español de Crédito [13], väidab ta, et direktiivi 93/13 artikleid 6 ja 7 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusaktid, millega on ette nähtud, et notar võib väljastada notariaalselt tõestatud laenulepingu alusel sundtäitmisele pööratava dokumendi, kontrollimata, kas lepingu erinevad tingimused on ebaõiglased.

35. Notar peab kõigepealt saama lepingut sisaldavale notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust puudutava kinnituse kandmise staadiumis kontrollida, vajaduse korral omal algatusel, kas lepingu tingimused on ebaõiglased, juhul kui tema käsutuses on kõik selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud – mis tal üldjuhul on – ja teavitama sellest lepingu pooli.

36. Komisjon märgib selle kohta, et kuigi täidetavust puudutava kinnitusega notariaalsel dokumendil on vastavalt kohtuliku täitemenetluse seaduse § 31/E lõikele 2 kohaliku kohtu lahendiga samaväärne õigusjõud, saab notar sundtäitmise menetluse käigus üksnes kontrollida kohtuliku täitemenetluse seaduse § 23/C lõikes 1 nimetatud nõuete täitmist. Tarbija saab seega tugineda lepingutingimusi käsitlevates õigusnormides sätestatud kaitsele üksnes juhul, kui ta esitab hagi sundtäitmise lõpetamise või piiramise menetluse algatamiseks tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 369 alusel, sest asja arutav kohus võib siis sundtäitmise peatada.

37. Komisjon täpsustas samuti kohtistungil, et asjaolu, et tarbija on kohustatud pöörduma ebaõiglase tingimuse vaidlustamiseks kohtusse, ei ole kooskõlas tõhususe põhimõttega. Ta lisas, et kui riigi kohus on notarit teavitanud sellest, et tarbija on esitanud kaebuse, peab see notar saama peatada täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmise menetluse.

38. Arvestades nõustamise ülesandeid, mis notaril on vastavalt notareid käsitlevale seadusele, peaks notar samuti saama lepingut sisaldava notariaalselt tõestatud dokumendi koostamise staadiumis omal algatusel kontrollida, kas lepingutingimused on ebaõiglased, ning aitama seeläbi kaasa direktiivi 93/13 artiklis 7 sätestatud eesmärgi saavutamisele.

39. Vastuses teisele küsimusele ning viidates selles osas kohtuotsusele Banif Plus Bank [14], väidab komisjon, et kui notar peab sundtäitmise staadiumis omal algatusel hindama, kas notariaalselt tõestatud dokumendi aluseks oleva lepingu tingimused on ebaõiglased või mitte, peab tarbija *a fortiori* saama omal algatusel vaidlustada sundtäitmisele pööratavat notariaalset dokumenti ning nõuda täidetavust puudutava kinnituse kustutamist põhjendusel, et notar ei kontrollinud, kas lepingutingimused on ebaõiglased või mitte.

12 — Kohtuotsus Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 56).

13 — Kohtuotsus C-618/10, EU:C:2012:349.

14 — C-472/11EU:C:2013:88.

B. *Kohtujuristi analüüs*

40. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused siseriiklikud õigusaktid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, mis võimaldavad notaril, kes on vorminõudeid järgides koostanud notariaalselt tõestatud dokumendi müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahelise lepingu kohta, kanda kõnealusele dokumendile täidetavust puudutava kinnituse ning algatada seega väljaspool kohtumenetlust ning ilma, et eelnevalt kontrollitaks, kas lepingutingimused on ebaõiglased või mitte, lepingu sundtäitmise tarbija vastu, kes ei täitnud oma kohustusi.

41. Teise küsimusega küsib see kohus samuti, kas kohtuotsust Banif Plus Bank [15] arvestades tuleb tõlgendada direktiivi 93/13 nii, et sellega on vastuolus niisugused siseriiklikud õigusaktid, nagu käsitletakse põhikohtuasjas ja mis ei luba tarbijal nõuda müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingut puudutavale notariaalselt tõestatud dokumendile kantud täidetavust puudutava kinnituse kustutamist põhjendusega, et eelnevalt ei ole kontrollitud, kas lepingutingimused on ebaõiglased või mitte.

42. Selleks et täpselt määratleda nende kahe küsimuse tähendust, tuleb alustuseks täpselt kirjeldada neid kahte toimingut, mida notar teostab põhikohtuasjas käsitletava täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmise menetluses, seda nii võlausaldaja taotlusel kinnituse kui sellise dokumendile kandmise staadiumis kui ka selle võimaliku kustutamise staadiumis, mida nõuab võlgnik, kusjuures mõlemal juhul teostatakse rangelt ainult vorminõuetele vastavuse kontrolli.

1. Notari kaks toimingut täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmise menetluses

43. Ungari seadus kehtestab väga konkreetselt lihtsustatud või kergema lepinguliste kohustuste sundtäitmise korra, mille aluseks on notarite kaks toimingut, kehtestades sealjuures selle, millises järjekorras lepingupooled saavad oma õigusi teostada. Pank, mis nagu põhikohtuasjas sõlmis hüpoteeklaenulepingu eraõigusliku isikuga ning palus notaril koostada notariaalselt tõestatud kokkulepe võlgniku nõusoleku kohta alluda sundtäitmisele, saab selle seaduse alusel seega paluda asjaomasel notaril [16] juhul, kui võlgnik lepingut ei täida, kanda notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust puudutav kinnitus. Teisisõnu võimaldab see pangal paluda notarilt selle panga esitatud tõendite alusel algatada teatud vorminõuete järgimise kaudu lepingu sundtäitmine, ilma et selleks oleks vaja kohtusse pöörduda. Alles seejärel saab võlgnik pöörduda kõnealuse notari poole, et paluda dokumendile kantud täidetavust puudutava kinnituse kustutamist.

44. Notari kohustused täidetavust puudutava kinnituse tema enda koostatud notariaalselt tõestatud dokumendile kandmise staadiumis on loetletud kohtuliku täitemenetluse seaduse §-s 23/C, milles on sisuliselt üle võetud notareid käsitleva seaduse § 112. Nende sätete kohaselt võib notar selle täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kanda juhul, kui täidetud on nendes sätetes määratletud neli tingimust: dokumendis peab olema märgitud kohustus, mis puudutab sooritust ja vastusooritust, võlausaldaja ja võlgniku nimed, kohustuse ese, summa ja alus, ning viimasena selle täitmise viis ja tähtaeg.

45. Nagu Ungari valitsus kinnitas, on see kontroll, mille notar teostab seega ainuüksi täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmist palunud poole esitatud dokumentide põhjal, puhtformaalne. Eelkõige ei pea notar hindama omal algatusel seda, kas notariaalselt tõestatud dokumendi kohaselt täitmisele kuuluva lepingu tingimused on ebaõiglased või mitte, isegi kui tema käsutuses oleks kõik selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud.

15 — C-472/11EU:C:2013:88.

16 — Kohtuistungil täpsustati, et Ungari õiguses on lubatud, et juhul, kui asjaolud seda nõuavad, teostavad toimingud kaks erinevat notarit: esimene koostab notariaalselt tõestatud dokumendi ja teine kannab sellele täidetavust puudutava kinnituse.

46. Ungari õigusnormid näevad ette, et notar võib seejärel notariaalselt tõestatud dokumendile kantud täidetavust puudutava kinnituse võlgniku nõudel kustutada [17], kuna see kustutamine on õigusnormide kohaselt nõutav juhul, kui kinnitus kanti dokumendile õigusvastaselt. Sundtäitmise määranud notar võib samuti igal ajal iga poole taotlusel, kohtutäituri ettekande alusel või omal algatusel määrata täitmiskinnituse tagasivõtmise või täidetavust puudutava kinnituse kustutamise.

47. Ungari valitsus märkis, et selle menetluse ainus eesmärk on võimaldada täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmise menetluse õiguspärasuse kontrolli, see tähendab käesoleva ettepaneku punktis 13 nimetatud vorminõuete täitmise kontrolli. Seega, niisamuti nagu notaril ei ole võimalik täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmise ajal kontrollida lepingu erinevaid tingimusi, ei ole tal ka võimalik seda kontrolli teostada kõnealuse täidetavust puudutava kinnituse kustutamise menetluses.

48. Eespool esitatud kirjeldusest ilmneb selgelt, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu mõlemad küsimused tõstatavad ühe ja sama probleemi, mis puudutab peamiselt seda, et notarile antakse pädevus lepingulise kohustuse, käesolevas asjas hüpoteegiga tagatud võla täidetavaks tunnistamiseks, ning sellest tulenevalt tuleb neid küsimusi analüüsida koos.

49. Selleks et nendele kahele küsimusele saaks pakkuda tarviliku vastuse, tuleb alustuseks meenutada peale kohtuotsuse Banif Plus Bank, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus oma teises küsimuses sõnaselgelt nimetas [18], põhilisi ettepanekuid Euroopa Kohtu asjakohasest parktikast direktiivi 93/13, iseäranis selle artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 kohta.

2. Direktiivist 93/13 tulenevate peamiste nõuete määratlemine Euroopa Kohtu poolt

50. Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta”) artikli 38 kohaselt tagatakse liidu poliitikaga tarbijakaitse kõrge tase – see nõue kehtib direktiivi 93/13 rakendamise suhtes. [19] Euroopa Kohtul on samuti tulnud täpsustada, et siseriiklikud kohtud peavad liidu õigust kohaldades järgima isikutele liidu õigusnormidest tulenevate õiguste tõhusa kohtuliku kaitse nõudeid, mis on tagatud harta artikliga 47 [20]; see kaitse tuleb tagada nii liidu õigusele tuginevate hagide läbivaatamiseks pädevate kohtute määramisel kui ka sellistele hagidele kohaldatavate menetlusnormide määratlemisel [21].

51. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on direktiiviga 93/13 loodud kaitsesüsteemi puhul lähtutud eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja tal on vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja eelnevalt koostatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu. [22]

52. Sellest tulenevalt näeb direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 ette, et ebaõiglased lepingutingimused ei ole tarbijale siduvad.

17 — Kohtuliku täitemenetluse seaduse §-d 211 ja 224/A.

18 — C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 17.

19 — Vt eelkõige kohtuotsused Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 52) ja Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 47).

20 — Vt kohtuotsused Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 29), Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 35) ning Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 47).

21 — Vt kohtuotsused Alassini jt (C-317/08–C-320/08, EU:C:2010:146, punkt 49) ning Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 35).

22 — Vt eelkõige kohtuotsused Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 25), Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, punkt 25), Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 44); Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, punkt 32); Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 22) ning Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 48).

53. Euroopa Kohus on korduvalt otsustanud, et see säte on imperatiivne ja selle eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupartnerite õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse. [23]

54. Euroopa Kohus tegi sellest korduvalt eelkõige järelduse, et liikmesriigi kohus peab omal algatusel hindama, kas direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane, ja sel moel tasandama tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahelist ebavõrdsust, ning ta peab seda tegema kohe, kui tema käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud [24], kuivõrd on olemas märkimisväärne oht, et eelkõige teadmatusest ei tugine tarbija tema suhtes kasutatava lepingutingimuse ebaõiglusele. [25]

55. Euroopa Kohus leidis täpsemalt, et liikmesriigi kohus peab võtma omal algatusel uurimismeetmed, et teha kindlaks, kas tingimus kuulub direktiivi 93/13 kohaldamisalasse, ning kui see sinna kuulub, uurima omal algatusel sellise tingimuse võimalikku ebaõiglast olemust. [26] Euroopa Kohus täpsustas samuti, et liikmesriigi kohus, kes tuvastab lepingutingimuse ebaõigluse, peab peale selle esiteks tegema tarbija sellekohast nõuet ootamata kindlaks kõik siseriikliku õiguse kohaselt sellest tuvastusest tulenevad tagajärjed, sealjuures alati tingimusel, et järgitakse võistlevuse põhimõtet [27], eesmärgiga tagada, et kõnesolev tingimus ei ole tarbijale siduv; ning teiseks hindama põhimõtteliselt objektiivsete kriteeriumide alusel, kas leping saab kehtida ilma selle tingimuseta. [28]

56. Neil asjaoludel tuleb täpsustada, et kohtuasjas Banif Plus Bank [29], millele eelotsusetaotluse esitanud kohus sõnaselgelt viitas oma teises küsimuses, esitati Euroopa Kohtule eelkõige küsimus, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et need keelavad või vastupidi lubavad seda, et siseriiklik kohus, kes leiab omal algatusel, et lepingutingimus on ebaõiglane, teavitab menetluse pooli, et ta on tuvastanud tühisuse aluse olemasolu, ning teeb neile ettepaneku selle kohta oma seisukoht esitada.

57. Selles asjas leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et siseriiklik kohus, kes tuvastas omal algatusel lepingutingimuse ebaõiglase olemuse, ei ole selleks, et ta võiks teha kindlaks kõik sellest tuvastusest tulenevad tagajärjed, kohustatud ootama, et tarbija, keda on tema õigustest teavitatud, esitaks nõude nimetatud lepingutingimuse tühistamiseks. Euroopa Kohus lisas siiski, et võistlevuse põhimõttest tuleneb üldjuhul siseriiklikule kohtule, kes lepingutingimuse ebaõiglase olemuse omal algatusel tuvastas, kohustus sellest vaidluse pooli teavitada ning anda neile võimalus selle üle siseriiklikes menetlusnormides ette nähtud korras võistlevalt vaielda. [30]

23 — Vt eelkõige kohtuotsused Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 40) ning Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 23).

24 — Vt eelkõige kohtuotsused Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 46), Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, punkt 34) ning Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 24), ning kohtumäärus Banco Popular Español ja Banco de Valencia (C-537/12 ja C-116/13, EU:C:2013:759, punkt 41).

25 — Vt kohtuotsus Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, punkt 26).

26 — Vt kohtuotsus VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, punktid 49–56) kohtuvaidluse esemeks olevas lepingus sisalduva erandlikku kohtualluvust määrava tingimuse kohta; vt ka kohtuotsused Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 44) ning Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 24).

27 — Vt kohtuotsus Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punktid 17–36).

28 — Vt kohtuotsus Jőrös (C-397/11, EU:C:2013:340, punkt 48).

29 — C-472/11, EU:C:2013:88, punkt 17.

30 — Vt punktid 17–36.

58. Euroopa Kohus täpsustas lõpetuseks, et direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, mis ei näe hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetluses ette võimalust esitada vastuväiteid täitedokumendi aluseks oleva lepingutingimuse ebaõigluse kohta ega võimalda asja sisuliselt arutaval kohtul, kelle pädevuses on hinnata sellise tingimuse ebaõiglast laadi, kohaldada esialgse õiguskaitse meetmeid, näiteks täitemenetluse peatamist, kui selliste meetmete kohaldamine on vajalik tema lõpliku otsuse täieliku toime tagamiseks. [31]

59. Sama direktiiviga on samuti vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, mis ei võimalda kohtul, mille kaudu toimub täitemenetlus, hüpoteegi arvelt nõude rahuldamise menetluses kohaldada esialgse õiguskaitse meetmeid, sealhulgas eelkõige täitmise peatamist, juhul kui selliste meetmete kohaldamine on vajalik vastavat asja sisulises menetluses arutava kohtu – kelle pädevuses on selle lepingutingimuse ebaõigluse kontrollimine – lõpliku otsuse täieliku toime tagamiseks. [32]

60. Sama kindlalt väljakujunenud Euroopa Kohtu praktikast tuleneb lisaks, et kui liidu õiguses ei ole ühtlustatud liikmesriikide sundtäitmise mehhanisme, tuleb iga liikmesriigi õiguskorras kehtestada sellised normid menetlusautonoomia põhimõttest lähtudes, kuid nii, et need ei oleks vähem soodsad kui siseriikliku õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid sarnaseid olukordi reguleerivad normid (võrdväärsuse põhimõte) ja et need ei muudaks liidu õigusega antud õiguste teostamist praktikas võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte). [33] Euroopa Kohus on samuti täpsustanud, et siseriiklike täitemenetluste suhtes kehtivad Euroopa Kohtu praktikast tulenevad nõuded, mille kohaselt liikmesriigi kohus peab omal algatusel hindama, kas direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane. [34]

61. Euroopa Kohus otsustas neil asjaoludel, et selleks, et hinnata, kas liikmesriigi menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb seda normi analüüsides võtta arvesse selle kohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripärasid erinevates liikmesriigi ametiasutustes [35], täpsustades siiski, et selliste menetluste eritunnused, mis toimuvad siseriiklikus raamistikus ühelt poolt müüjate või teenuste osutajate ning teiselt poolt tarbijate vahel, ei saa kujutada endast elementi, mis võib mõjutada õiguskaitset, mis peab olema tagatud tarbijatele direktiivi 93/13 sätete alusel. [36]

62. Nendest põhimõtetest lähtudes tulebki analüüsida põhikohtuasjas käsitletavat täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmise menetlust, võttes arvesse selle menetluse kohta seadusandluses.

3. Vastused eelotsuse küsimustele

63. Olles nõnda kirjeldanud käesoleva kohtuasja õiguslikku raamistikku, tuleb toonitada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu mõlema küsimuse keskmeks olev probleem on tingitud sellest, et Ungari õigusnormid näevad ette, et müüja või teenuse osutaja ja tarbija vahelises lepingus sisalduva kohustuse, nagu on käesolevas asjas käsitletav hüpoteegiga tagatud võlg, täitmisele pööravataks

31 — Vt kohtuotsused Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punktid 49–64), Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, punkt 36).

32 — Vt kohtumäärus Banco Popular Español ja Banco de Valencia (C-537/12 ja C-116/13, EU:C:2013:759, punkt 60) ning kohtuotsus Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 28).

33 — Vt kohtuotsused Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 50), Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 46), Barclays Bank (C-280/13, EU:C:2014:279, punkt 37), Sánchez Morcillo et Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 31) ja Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 50) ning kohtumäärus Banco Popular Español ja Banco de Valencia (C-537/12 ja C-116/13, EU:C:2013:759, punkt 45).

34 — Vt kohtuotsused Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 51) ning Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 24).

35 — Vt kohtuotsused Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León (C-413/12, EU:C:2013:800, punkt 34) ning Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 52).

36 — Vt kohtuotsused Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 55), Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 62) ning Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, punkt 53).

tunnistamist saab paluda notarilt, ilma et eelnevalt oleks – vajaduse korral omal algatusel ja võistlevuse põhimõtet järgides – kontrollitud, kas lepingutingimused on ebaõiglased, sõltumatult õiguskaitsevahenditest, mis võimaldavad lisaks lepingut või selle sundtäitmist vaidlustada. Sama kord kehtib nõude suhtes, mis võidakse seejärel esitada täidetavust puudutava kinnituse kustutamiseks.

64. Nii võlgniku kui ka komisjoni keskne argument on, et see võimalus algatada lepingu sundtäitmine võib kahjustada Euroopa Kohtu eespool meenutatud praktikat direktiivi 93/13 kohta, sealhulgas kohtuotsust Banif Plus Bank. [37] Kui sellel, et notar kannab lepingut sisaldavale notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust puudutava kinnituse, on kohtuotsusega samaväärne mõju, nagu seda väidetakse, tuleneb sellest nimelt tingimata, et kõnealust kohtupraktikat peab tervikuna kohaldama notari toimingu suhtes. Notaril oleks seega eelkõige kohustus tuua omal algatusel välja lepingutingimuste võimalik ebaõiglane olemus ning paluda pooltel selle üle võistlevalt vaielda.

65. Selline Euroopa Kohtu praktika tõlgendamine jätab siiski kõrvale põhilise asjaolu, nimelt selle, et kõnealune kohtupraktika käsitleb konkreetselt rolli, mis on oma ülesandeid täitval liikmesriigi kohtul, nii et see puudutab kitsalt kohtu ülesannete täitmist. Kohtupraktika lähtub seega eeldusest, et pöördutud on just nimelt kohtu poole, mis saab enne lepingulise kohustuse täitmisele pööratavaks kuulutamist kontrollida vajaduse korral omal algatusel kohe, kui tema käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, võimalike ebaõiglaste lepingutingimuste olemasolu, korraldada selle kohta poolte vaheline võistlev arutelu ning teha vajalikuks osutuvad järeldused, kuulutades ebaõiglased lepingutingimused tühiseks või keelates sundtäitmise, „siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel”. [38]

66. Võimalust laiendada otseselt kohtu ülesannete hulka kuuluva pädevuse teostamise õigust notarile asjaoludel, milles liikmesriigi õigusnormid annavad notarile pädevuse kanda lepingut sisaldavale notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust puudutav kinnitus ja seejärel see tähtaja saabudes kustutada, takistavad praktiliselt ületamatud raskused, mis on seotud kõnealuste kohtu ülesannete teostamise ainuõiguse põhimõttega.

67. Nimelt ei saa direktiivi 93/13, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, tagajärg olla see, et liikmesriigid peavad muutma notari ülesandeid sellises ulatuses, et notar peab selle direktiivi tõttu algatama lepingupoolte vahelise võistleva vaidluse, mille järel tuleb notaril otsustada, kas lepingutingimus on ebaõiglane ja tühine.

68. Seda silmas pidades leian, et kui esitada teatud täpsustused, saab vastata üksnes eitavalt eelotsusetaotluse esitanud kohtu mõlemale küsimusele, nii nagu need on uuesti sõnastatud käesoleva ettepaneku punktides 40 ja 41.

69. Esiteks tuleb direktiivi 93/13 tõlgendada nii, et sellega ei ole põhimõtteliselt vastuolus liikmesriigi õigusaktid, mis – vaieldamatult õiguspäraselt – võimaldavad notaril kanda lepingut sisaldavale notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust puudutava kinnituse, ilma et eelnevalt oleks – vajaduse korral omal algatusel – kontrollitud, kas lepingutingimused on ebaõiglased või mitte.

70. Nagu komisjon kohtuistungil märkis, võimaldab põhikohtuasjas käsitletav lihtsustatud täitemenetlus tõepoolest müüjal või teenuse osutajal vajaduse korral saada alguses notarilt lepingulise kohustuse täidetavuse kinnitus, ilma et tingimata toimuks eelnevalt võistlev kohtumenetlus. Tarbija, kes soovib seda takistada, on niisiis kohustatud esitama hagi, millega ta vaidlustab lepingu kehtivuse, või esitama vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-le 369 hagi sundtäitmise lõpetamiseks või piiramiseks.

37 — C-472/11, EU:C:2013:88.

38 — Vt eelkõige kohtuotsused Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 58) ja Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, punktid 25 ja 27).

71. Ainuüksi asjaolu, et liikmesriigi õigusaktides ei ole notarile kehtestatud kohustust tuvastada müüja või teenuse osutaja ja tarbija vahelist lepingut puudutavale notariaalsele dokumendile täidetavuse kinnituse kandmise staadiumis omal algatusel selle lepingu ebaõiglased tingimused ning teha alati võistlevuse põhimõtet järgides kindlaks selle tagajärjed, ei saa iseenesest siiski viia järelduseni, et Ungari õigusnormid ei ole kooskõlas direktiiviga 93/13, kui lisaks on sellele tarbijale tagatud tõhus kohtulik kaitse.

72. Ühelt poolt ei ole direktiiv 93/13 piisav alus selleks, et takistada liikmesriikide põhimõttelist pädevust anda notaritele õigus kanda lepingut käsitlevale notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust puudutav kinnitus. Teiselt poolt ei ole võimalik laiendada notarile volitusi, mis direktiiv 93/13 on Euroopa Kohtu tõlgenduse kohaselt andnud kohtule.

73. Lisaks märkisin juba, et Euroopa Kohtu kogu asjakohane praktika liikmesriikide kohtute erilise vastutuse kohta direktiivi 93/13 rakendamisel ja iseäranis vajadus võimaldada neil hinnata omal algatusel lepingutingimuste ebaõiglast olemust, põhineb eeldusel, et nende kohtute poole on eelnevalt pöördunud üks selle lepingu pooltest.

74. Nagu aga Saksamaa valitsus sisuliselt väitis, ei saa direktiivi 93/13 ega Euroopa Kohtu asjakohast praktikat tõlgendada nii, et liikmesriigid peavad kehtestama notaritele õigusliku kohustuse kontrollida riiklike kohtute asemel ning võistlevuse põhimõtet järgides, kas nende koostatavates notariaalsetes dokumentides sisalduvate lepingute tingimused on ebaõiglased, või – laiemalt –muutma oma tsiviilkohtumenetluse norme nii, et notaritel oleks pädevus korvata nende tarbijate täielikku tegevusetust, kes ei kasuta oma õigust esitada hagi.

75. Teiseks tuleb selleks, et jääda eeltoodud kaalutlustega kooskõlla, teise küsimuse puhul samuti tõlgendada direktiivi 93/13 nii, et sellega ei ole vastuolus liikmesriigi õigusaktid, mis ei luba tarbijal nõuda müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingut puudutavale notariaalselt tõestatud dokumendile kantud täidetavust puudutava kinnituse kustutamist põhjendusega, et eelnevalt ei ole kontrollitud, kas lepingutingimused on ebaõiglased või mitte.

76. Nimelt on niisama raske seada notarile ainuüksi direktiivi 93/13 alusel kohustust otsustada võistleva menetluse järel lepingut käsitlevale notariaalsele dokumendile täidetavust puudutava kinnituse kandmise etapis, kas selles lepingus on ebaõiglasi tingimusi või mitte, nagu on nõuda talt seda kõnealuse kinnituse kustutamise menetluses. Seega piisab selles osas viitamisest käesoleva ettepaneku punktides 69–74 esitatud kaalutlustele.

77. Piisav vastus eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele, mis oleks sellele kohtule tarvilik ja jääks kooskõlasse direktiivi 93/13 mõttega sellisena, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus, ei saa seevastu piirduda üksnes sellega, et põhikohtuasjas käsitletavad õigusaktid tunnistatakse põhimõtteliselt direktiiviga kooskõlas olevaks. Tuleb vastupidi esitada mõned „hoiatused”, mis on suures osas tuletatud Euroopa Kohtu praktikast. Nimelt tuleb rõhutada ja sealjuures täpsustada kohustusi, mis lasuvad nii notaritel kui ka riigi kohtutel, arvestades direktiiviga 93/13 taotletud tarbijakaitse konkreetset eesmärki ja laiemalt harta artikli 47 tähenduses tõhusast kohtulikust kaitsest tulenevaid nõudeid.

78. Notarite osas nähtub kõigepealt eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgitustest ning Euroopa Kohtule esitatud kirjalikest ja suulistest seisukohtadest, et notareid käsitlev seadus, milles on kinnitatud notarite olulist rolli kohtuvaidluste ennetamisel ja kohtute töökoormuse vähendamisel, määratleb §-s 1 väga üldises sõnastuses notarite kohustused. Nad peavad eelkõige nende pädevusse kuuluvates menetlustes pooli abistama, nõustades neid oma õiguste teostamisel ja kohustuste täitmisel, tagades nende võrdse kohtlemise.

79. Notareid käsitleva seaduse § 3 lõige 1 täpsustab veel, et „notar peab abistamisest keelduma juhul, kui see on tema kohustustega kokkusobimatu, iseäranis juhul, kui tema abi palutakse õigusliku tehingu jaoks, mis on seadusega vastuolus, millega tahetakse sellest kõrvale hoida või millel on keelatud või ebaõiglane eesmärk". Notareid käsitleva seaduse § 3 lõikes 2 on lisatud, et „[kui] notar tuvastab menetluse käigus kahtlust äratava asjaolu, ilma et ta peaks oma abist keelduma, peab ta juhtima poolte tähelepanu sellele asjaolule ning tegema selle kohta kirjaliku märkuse. Kui pool esitab selle asjaolu kohta vastuväite, keeldub notar abi andmisest."

80. Arvestades kohustusi, mis on liikmesriikidel vastavalt direktiivi 93/13 artikli 7 lõikele 1, mille kohaselt nad peavad kehtestama piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad, on notaritel seega lepingut sisaldavate notariaalselt tõestatavate dokumentide koostamise staadiumis eriline ülesanne tarbijat teavitada ja nõustada.

81. Niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas peab notar olema väga tähelepanelik, et müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingut käsitleva notariaalselt tõestatud dokumendi koostamisel mitte üksnes teatada tarbijale võimalike ebaõiglaste lepingutingimuste olemasolust, mille ta võib olla tuvastanud, vaid ka teavitada tarbijat, et notarile on seadusega antud pädevus kanda tähtaja möödudes sellele notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust puudutav kinnitus ja vajaduse korral otsustada see kustutada, ainuüksi formaalse kontrolli alusel, ning teavitada teda selle kinnituse dokumendile kandmise tagajärgedest, iseäranis menetluslikus osas.

82. Käesolevas asjas selgub eespool esitatud arutluskäigust, et notaril on Ungari õiguse kohaselt müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingut käsitleva notariaalse dokumendi koostamisel pädevus ennetada ebaõiglaste tingimuste seadmist selles lepingus, ning ta võib vähemalt, eriti juhul, kui tal on kahtlusi, et mõni lepingutingimus võib olla ebaõiglane, sellest teavitada pooli, iseäranis tarbijat, kes võib siis vajaduse korral kasutada oma kaebeõigust, pöördudes pädevasse riiklikku kohtusse.

83. Notareid käsitleva seaduse üldised sätted aitavad seega põhimõtteliselt täita direktiivi 93/13 artikli 7 lõikes 1 seatud nõudeid, mille kohaselt liikmesriigid peavad kehtestama piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad. Siiski on eelotsusetaotluse esitanud kohus ainsana pädev tõlgendama siseriiklikku õigust, hindama põhikohtuasja asjaolusid ning määrama vajaduse korral kindlaks nende tagajärjed.

84. Kohtute kohta on seejärel oluline meenutada, et liikmesriikidel tuleb tagada tarbijatele tõhus kohtulik kaitse, andes neile võimaluse esitada hagi lepingu enda vastu ja/või selle sundtäitmise vastu, ja selle suhtes ei tohi kehtida tingimused, eelkõige tähtajad, mis muudavad direktiiviga 93/13 tagatud õiguste teostamise ülemäära raskeks või praktikas võimatuks [39]; selle hagi läbivaatamisel peab kohus saama kontrollida, vajaduse korral omal algatusel, kui tema käsutuses on kõik selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, lepingutingimuste ebaõiglast laadi, ja võistlevuse põhimõtet järgides teha sellest järeldused liikmesriigi õiguses kehtestatud tingimustel, Euroopa Kohtu praktika alusel.

85. Käesolevas asjas nähtub nii eelotsusetaotluse esitanud kohtu kui ka Ungari valitsuse esitatud selgitustest, et Ungari õigusnormid näevad ette, et tarbija saab esiteks esitada kaebuse lepingu kehtivuse vaidlustamiseks ja teiseks taotleda sundtäitmise lõpetamise või piiramise menetluse algatamist vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-le 369. Viimati nimetatud menetluses võib tarbija peale selle, nagu komisjon märkis, paluda peatada selle lepingu sundtäitmine, mille alusel koostas notar täidetavust puudutava kinnitusega dokumendi.

39 — Õigust lõpetavate tähtaegade küsimuse kohta vt kohtujuristi ettepanek, Szpunar, kohtuasi BBVA (C-8/14, EU:C:2015:321).

86. Tarbija võib seega kõigepealt igal ajal – nii enne kui ka pärast täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmist – esitada liikmesriigi kohtutesse hagi, et vaidlustada selle lepingu kehtivus, mille alusel täidetavust puudutava kinnitusega notariaalselt tõestatud dokument koostati.

87. Seejärel võib ta pärast täidetavust puudutava kinnituse dokumendile kandmist ja ilma, et see mõjutaks juba nimetatud võimalust paluda selle kustutamist, taotleda sundtäitmise menetluse lõpetamise või piiramise menetluse algatamist vastavalt tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-le 369 ning selle menetluse raames on tal võimalik tugineda lepingu kehtetusele ja nõuda selle täitmise peatamist tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 370 alusel.

88. Nende menetluste raames tulebki täiel määral rakendada Euroopa Kohtu kogu asjakohast praktikat, mida on meenutatud käesoleva ettepaneku punktides 51–62. Selles kohtupraktikas seatud nõuete täitmine on iseäranis vajalik niisuguses menetluses, nagu on ette nähtud tsiviilkohtumenetluse seadustiku §-des 369 ja 370, kuivõrd neist sätetest esimeses on ammendavalt loetletud põhjused, mille puhul on võimalik paluda lõpetada või piirata sundtäitmist, mis algatati lepingut käsitlevale notariaalsele dokumendile täidetavust puudutava kinnituse kandmisega notari poolt, ja nende põhjuste hulgas ei ole nimetatud lepingutingimuste võimalikku ebaõiglust.

89. Sellest tulenevalt teen eespool esitatud kaalutlustest lähtuvalt Euroopa Kohtule ettepaneku vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu mõlemale küsimusele, et direktiivi 93/13 artikleid 6 ja 7 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole põhimõtteliselt vastuolus niisugused liikmesriigi õigusaktid, nagu käsitletakse põhikohtuasjas ja mis võimaldavad notaril, kes on vorminõuetele vastavalt notariaalselt tõestanud dokumendi müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahelise lepingu kohta, algatada lepingu sundtäitmise oma kohustusi rikkunud tarbija vastu, kandes sellele dokumendile täidetavust puudutava kinnituse või siis keeldudes selle kustutamisest, ilma et ühes või teises etapis oleks kontrollitud, kas lepingu tingimused on ebaõiglased või mitte.

90. Notaril tuleb siiski sellise notariaalselt tõestatud dokumendi koostamisel teavitada kõnealust tarbijat võimalike ebaõiglaste lepingutingimuste olemasolust, mille ta võib olla tuvastanud, ja notarile seadusega antud pädevusest algatada lepingu sundtäitmine ainuüksi formaalse kontrolli alusel, ning selle tagajärgedest, iseäranis menetluslikus osas.

91. Seevastu on selle direktiiviga vastuolus liikmesriigi õigusaktid, mis takistavad liikmesriigi kohtul, olenemata sellest, millist laadi menetluse raames tema poole pöördutakse, kontrollida omal algatusel ning võistlevuse põhimõtet järgides, kas lepingu tingimused on ebaõiglased või mitte, kui tema käsutuses on kõik selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, ning määrata kindlaks selle tagajärjed.

V. **Ettepanek**

92. Kõikidest esitatud kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Fővárosi Törvényszék'i esitatud kahele eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ artikleid 6 ja 7 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole põhimõtteliselt vastuolus niisugused liikmesriigi õigusaktid, nagu käsitletakse põhikohtuasjas ja mis võimaldavad notaril, kes on vorminõuetele vastavalt notariaalselt tõestanud dokumendi müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahelise lepingu kohta, algatada lepingu sundtäitmise oma kohustusi rikkunud tarbija vastu, kandes sellele dokumendile täidetavust puudutava kinnituse või siis keeldudes selle kustutamisest, ilma et ühes või teises etapis oleks kontrollitud, kas lepingu tingimused on ebaõiglased või mitte.

Notaril tuleb siiski sellise notariaalselt tõestatud dokumendi koostamisel teavitada kõnealust tarbijat võimalike ebaõiglaste lepingutingimuste olemasolust, mille ta võib olla tuvastanud, ja notarile seadusega antud pädevusest algatada lepingu sundtäitmine ainuüksi formaalse kontrolli alusel, ning selle tagajärgedest, iseäranis menetluslikus osas.

Seevastu on selle direktiiviga vastuolus liikmesriigi õigusaktid, mis takistavad liikmesriigi kohtul, olenemata sellest, millist laadi menetluse raames tema poole pöördutakse, kontrollida omal algatusel ning võistlevuse põhimõtet järgides, kas lepingu tingimused on ebaõiglased või mitte, kui tema käsutuses on kõik selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, ning määrata kindlaks selle tagajärjed.